

CATALUNYA

REVISTA SETMANAL

Montaner, núm. 22. ♦ Número solt, 25 cts; -l'any 10 ptes.; trim. 3 ptes. - Estranger, 15 ptes. l'any.

Any VIII

Barcelona 14 Març de 1914

Núm. 332

SUMARI

Davant la desfeta.

El triomf d'En Xenius, per JOSEP CARNER.

¡Llibertat! per JOSEP LLEONART.

Una ferida més a la Universitat, per PERE ESTADES.

De Francesco Dall Óngaro. - A Teresa, per PAU BERTAN I BROS.

L'Antón, per JOSEP-SEB. PONS.

Del món primari. - Els dos sistemes. - El vell, per F. MASPONS I ANGLASELL.

Ço que hem perdut, per J. FARRAN I MAYORAL.

Estudis verdaguerians, per J. FERNELL.

Càtedra de la Llengua Catalana. En Menendez Pelayo i Catalunya.

De la premsa

Palabras. - Xenius en el Ateneo, per AZORIN.

Problemes de Cultura ciutadana. - La creació de un Jardí zoològic a Barcelona, per I. DE SAGARRA I DE CASTELLARNAU.

Informació

Les eleccions del passat diumenge.

Acaba de sortir

AUQUES I VENTALLS

per JOSEP CARNER

Preu: 5 pessetes

Dipòsit: Lluís Gili, Claris, 82

Davant la desfeta

Veusaquí que, com s'havia predit, com era desitjable per tot cor honradament catalanesc, la coalició de defensa republicana, la supeditació del catalanisme esquerrà a en Lerroux, ha mort de baixa mort miserable. Ha mort traïda pels vots catalanistes. O millor, no pas traïda, fortament rebutjada. Car en Layret amb el seu silenci, en Monegal, en Sunyol i en Laporta amb conducta o paraules explícites, i tants d'altres amb les seves incomparencies s'havien declarat contraris d'aquesta absurda concepció, d'aquesta morbositat segurament passatgera, cal esperar-ho, d'En Carner i en Corominas.

A les anteriors eleccions de diputats la Lliga veié les majories en poder d'En Lerroux i les minories adjudicades a l'Esquerra. Aquestes eleccions, guanya les majories contra una coalició d'aquells elements que, si en política intervinguessin només que xifres matemàtiques, haurien hagut d'aclaparar-la amb una immensitat de poder. Però afortunadament, la lliçó pràctica de les coses és d'un valor formidable. La força sentimental i inconcreta del vell catalanisme ateny la consciència de les precisions polítiques. Aviat no se la podrà tornar a reduir amb l'ufania del parlar violent, amb la patrioteria d'imatges buides, traducció directa del patriotisme típic de Castella. No's podia descobrir, és cert, amb més brutalitat, fins a quin punt donaven alguns esquerrans un paper merament instrumental al catalanisme.

La Lliga Regionalista queda consagrada com a centre visible i eficaç de la política catalana. Sempre ho ha es-

tat ideològicament, i sovint les seves victòries han donat lluc material d'aquesta qualitat, però mai com ara aquesta veritat es fa palesa a amics i enemics. Gairebé podria dir-se que el seu èxit és massa esclatant per una tant armoniosa entitat política, tota feta d'ecuanimitat, d'ideal fecunde, d'exquisida graduació. Però l'U. F. N. R., sidecàs, en té la culpa. Volia fer la Revolució i, com en Costa i Déu, ha fet uns Pastorets, on el dimoni cargolant-se s'enfonza brusquement per un escotilló.

Amb l'alegria de la nostre òptima situació s'hi ajunta una mirada d'amor a l'Esquerra malmenada. No ens podem atancar gaire a interessar-nos per sos naframents: ens diuen llavors qui sab les coses injurioses. Però de lluny i tot pot veure's que l'esperança il·luminosa s'hi veu. La mort abjecta del fals ideal de lliberació republicana, —que substituïa la rica fortitut catalanista per tot el reguitzell de fòssils que entabanaren els nostres pares progressius, amb algunes immundícies per torna, — farà encara que aquella democràcia esperi els dies mai gustats d'UNA ACCIÓ POLÍTICA AFIRMATIVA.

No hi ha temps a perdre; o sorgiràn, com ja és comença de veure, mil accionetes contradictòries. Brossets, Queraltós, senyors de Jaen, voldràn repartir-se la vella potestat esquerrana de Catalunya.

Esmeni el dany qui pugui. I sigui tot a honor de la pàtria. Les forces espirituals i tangibles de la qual, augmenten de cada hora, anc que els interessos republicans vagin de baixa, i les coalicions de defensa abandonin al ras la seva carcassa plena de mosques.

REPOSICION A LA BIBLIOTECA DEL ATENEO BARCELONÉS

El triomf d'En Xenius

Es gloria essencial de Catalunya un altíssim valor espiritual com el d'En Xenius. Es gloria per En Xenius tenir al voltant seu tota una raça generosa i en ascensió, on la seua personalitat es ramifica en innumbrables transcendències vitals. En aquestes condicions gairebé no escau parlar de triomf d'En Xenius al comentar un episodi de la seva rica missió: el triomf és la llei mateixa de la seua vida, és la seua història. Som molts els nous catalans que tenim com una de les més belles dignitats de la nostra vida l'haver admirat d'aprop, des la primera juvenesa, i sempre més i cada vegada més, l'expansió magnífica d'aquest esperit que no ha sabut sinó conquerir, i conquerir amb l'evidència més radiant i més segura. En Xenius ha estat als nostres ulls com una al·legòrica sublimació de tots els antics esforços patris, i a l'ensem una mena de prometença infal·lible de totes les harmonies inconegudes, de tots els ideals entrovirats del caos estant de nostre tímid desvetllament, misterios i diví.

En Xenius ha triomfat en el nostre període, en el que històricament deura dir-se el seu període, a força de llibertat. Com Goethe en la seua juvenesa; En Xenius, abans que tot, ens produeix una mena d'estupor. Com els adolescents immortals que inventaren la lira i la flauta, no coneix la penúria, la fatiga ni l'erma incomprensió. Viu en una mena d'atmosfera lluminosa, i malgrat les exquisides flexibilitats de la seua vida ondejant, assoleix una pura dignitat d'estàtua; tant, que a ningú extranyarà que molts amics seus davant ell enmudeixin o ell no pugui trobar un interlocutor dins una penya d'Ateneu.

«O Seigneur, j'ai vécu puissant et solitaire!»

Nosaltres, doncs, hem vist En Xenius erigit en àrbitre del temps que ell anomenà de l'inquietut; i llavors suscità en nosaltres la cobejança de tota altesa; la seua excel·lent severitat ens feu malcontents; el seu catalanisme espiritual i nobilíssim ens feu esperançats. Per son dalit la vida quotidiana era trasbalsada, els horitzons allunyats; la fe es tornava invasora i llampeguejant com un exèrcit; a la trivial delectança casolana seguia una impressió poderosa de dever, de múltiple i universal finalitat.

Per cerciorar-se d'aquest triomf no cal sinó rellegir aquell primer volum del *Glosari*. No hi trobarem sinó iniciatives prosperades o al menys en lluita; crítiques que avui ja enmotllen tasques re-

novades; paraules, aleshores inventades o adaptades de fresc, que avui ja són del vivent patrimoni popular.

I En Xenius, guanyada la plena consagració col·lectiva, proclamat fins per la desesperació dels ilotes del realme de l'intel·ligència, volgué triomfar una vegada més, o potser volgué triomfar per primera vegada, per tal com totes les seues primeres victòries duïen, més que l'encuny del propi disseny, el d'una destinació providencial, d'una rica naturalitat incontrastada. En Xenius volgué darrerament l'inquietut del desig, la possessió, que no exclou l'inquietut, però que tanca fecondament el cercle de la vida. Així passà «de pensador a savi». Triomfà, pot dir-se, de la voluptat del triomf. El periodisme (quina capsà màgica de cent maravelles fou el periodisme de Xenius!) li havia donat l'eficàcia immediata; la filosofia li donaria l'eficàcia immortal. Ric és aquell que's gauba de l'or que llú i les gemmes contradictòries, i més ric aquell que no poden robar els lladres; ni empobrir la dissort. Potent és qui comanda els qui viuen, i més potent aquell d'ordres inintel·ligibles pel foll i que comencen de governar l'esdevenir.

La connivència, l'entortolligament de la tasca científica i la estimulació, que havia senyalat la fluctuació del bell esperit de Xenius, es resolgué en un final determini: en la seva presentació a les oposicions d'una càtedra filosòfica de l'Universitat de Barcelona, la que fou Universitat d'En Llorens i En Milà.

I a Madrid se produí un generós mo-

viment d'interès i admiració al voltant de Xenius; se'l veié o se'l endevinà en tota la seva riquesa i unicitat; i les forces renaixents de l'Espanya, simpàtiques o hostils a Catalunya, saludaren—i ens cal agrahir-ho sempre—la mentalitat egregia, a la qual assistia tot el nostre entusiasme, i ai, la temença que l'Universitat de Barcelona, en sa actual confusió no era digna d'ell.

No ens cal judicar l'enfarfec i tràmits de les oposicions, on sabem que en Xenius resplendí, de la summitat del pensament fins a les ductilitats de l'art oratori. En Xenius no les guanyà, com no les guanyà en Joaquim Costa. El seient fou judicat al laboriós Cosme Parpal per sos mèrits, evidentment, però mèrits de escassa relació amb la Psicologia. Un honorable auxiliar que havia redactat un programa i desenrotllat uns temes fou preferit a En Xenius, ànima lliure i fèrvida; senyor de dominis il·limitats.

I be, ara ens resta un dever. En Xenius no deu retrocedir en son triomf per una contingència tant mesquina. En Xenius ha d'explicar Psicologia a Barcelona. Es necessari trobar el medi de crear una càtedra permanent, assegurada, formant part d'un cos d'estudis superiors, on exerceixi son nou ministeri l'alt amic. Jordà, Bofill, ocupem-nos sense dilació en conseguir-ho. Siguem afanyosos d'aquesta mica de cooperació a l'estabilitat del triomf d'En Xenius, d'aquest nostre Xenius al qual, més que per altre cosa, diem nostre perquè nosaltres som d'ell. Fóra una indigna sordidesa que sense aquest daler, sense aquesta pruitja irrefrenable, ens gloriéssim del seu nom.

JOSEP CARNER

¡LLIBERTAT!

Ens trobem en un moment que la remor de la ciutat en lluita política ens obliga a palpitir del seu pols. Quan ens il·lusionavem que fins les realitats polítiques es decantaven del nostre cantó, poetes de nosaltres, i vivíem encelats en el món de la Llibertat, ens fan adonar que vivim en el món regit per la freda necessitat.

De tant en tant, de dins de la borrasca tèrbola, em sembla veure-hi com un llampec algú concepte que aquests dies m'ha vingut dels indrets d'aquesta mar de paraules que ens mou: «L'individualisme excessiu del nostre poble és el que fa impossible el seu camí endavant i enlaire» he vist llampegar suara.

L'ànima de poeta que hi hà en nosaltres ho escolta, es posa cella junta, però no judicaria. Palpitem de la maror, no més perquè ens trobem adins d'ella. I, mireu, jo ni faré tal afirmació contra el nostre individualisme, ni menys gosaré abominar sense més del individualisme. Prou deu ser que visc en un altre món i que per a parlar amb la seguretat amb que el polític afirma davant de les mils d'ànimes afamades, cal haver viscut de mil realitats, i solament de la suma del coneixement d'elles pot florir als llavis una afirmació sintètica així.

No serà en mí. Visc en el món de la Llibertat i veig les realitats com a vista d'ocell. Ni cantaria una esparça al col-

lectivisme en contra l'individualisme, ni m'atreveria a condemnar l'individualisme. Això fins a tant que no em vinga el moment de gloriosa follia, perquè en els meus vols de vegades he trobat una clara realitat germana en l'individualisme que vola lliure part amunt de la freda i orgullosa necessitat, i altres vegades m'ha encantat la vista de la cohesió dels homes en hores que es trobaven units per un únic impuls joiosament desmemoriat del punt i de la lluita, en aquells moments d'espiritual llibertat. I aleshores, fins m'he desmemoriat de que encara tocava de peus al món de la necessitat que sotjava, perquè els altres també se devien moure en el gloriós desmemoriamment. Benaurança si aquells moments perseveressin!

Mes ara fins el meu dò propi de Llibertat se m'encongeix i astora dins de la maror que em mou sense jo moure-hi res.

I és que em sembla negar-s'hi quelcom essencial en la borrasca.

Don aquests, som, Déu meu, els mateixos que deiem que per sobre tota altra idea ens feia uns l'ànima comú del amor a Catalunya?

Miro anys endarrera i us hi oviro nacionalistes, republicans o no, desmemoriar-vos, units generosament en nom de ella. Després miro més ençà i encara us veig retreient l'ideal amorós, quan deieu: La forma de govern que vosaltres voleu no és la que volem nosaltres, però estarem units en les coses que sigan de vida o mort per Catalunya. Potser aquest raonament ja volia dir que us començàveu a sentir presos del món de la necessitat, caiguts del de la Llibertat de les nostres hores de festa. Més cap aquí, i això ho toquem ara, veig la enemistat oberta entre vosaltres, la perduda de l'ànima; els periòdics de la una fracció cercant avarament les febleses del contrari i tot el que el pugui ennegrir, per a encendre l'entusiasme dels seus homes.

Quin és aquest amor que odia la seva propia carn; que amb un troç d'ànima encara té esma de creures viu? No, aquest no és el nostre món.

¿Treballavem plegats a edificar el casal o bé pujava més l'apassionador joc

polític en la empresa que no pas l'amor que deiem?

Potser quelcom més irremeiable que això, i també més disculpable: la freda necessitat d'aguantar el punt, i potser l'individualisme, l'enemic primer. Raonem segons el món que ens porta sobre.

Creix entorn la maror; els dicteris, els bescantaments salten del periòdic a les parets dels carrers. Aquest món no és el meu; m'hi perdo i haig de parlar-ne desgairadament com un infant.

Però escolto sens poder fer més, i de la maror em vé la veu, que és aquella i no ho és bé, perquè també la freda necessitat la apaga. I diu, referint-se als homes que a la bona hora per Catalunya foren com un sol home i un sol partit, amb el del capdill que ara parla, i avui són enemics entre ells: «Per si mai arriba el dia que ressucités en aquests germans esgarriats l'esperit català i ens veiessim units altra vegada en l'amor a la nostra terra, treballant alhora pel bé d'ella, ara no vull respondre a les insidies que ens llencen, no fos que si aquell dia vé tingués d'abaixar els ulls enmig d'ells per a que em perdonessin agravis.» Ho heu sentit bé? Es crú que fa plorar, però encara hi respira caldament una deixa d'aquell amor, l'únic, pobres de nosaltres, que en els moments polítics d'ara pot cabre-hi entre catalans. Quina negror! I més encara

cogitar que si un dia ens torna l'ànima amb la unió dels homes (Deu vulga que siga per una raó més pura que la freda necessitat que avui els fa enemics) tinguí de ser duent al pensament la vergonya d'ara.

¡Qui ens tregués la memoria i ens tornés al món de les hores d'abraçada que hi descansa el nostre esperit de poetes, al món en festes de la Llibertat, mal siga un miratge, al món del desmemoriamment de tot lo altre sinó del amor que és el de les nostres hores pures!

Mes avui per avui en el de la realitat política, movediç com la sorra, en mig d'aqueixa follia de fer-nos mal, quin seria l'home desprietat que induís als poetes a posar-se en l'ideal pràctic? Dins l'atmosfera d'aqueixa política subjecta a fatalitat, quines realitats poden viure-hi capaces d'assaciar l'esperit dels qui encara serveixen a les ales i als ulls la serena de la Llibertat, del individualisme pur, de la pura encaixada?

¿Qui gosaria censurar-lo l'individualisme dels qui per instint vital es refugien en la alta celda? A on trobar-lo el col·lectivisme fi del, i a on l'amor veritable, dins del món polític que ens amara i ens mou de la seva borrasca?

Llibertat, filla del esperit, si tingués unes ales tot aquell que les vol!

JOSEP LLEONART

Dissabte, 7 de Març de 1914.

Una ferida mes a la Universitat

Perquè's tracta de la nostra Universitat tantes voltes dissortada, perquè's tracta dins d'una Facultat, d'una nova secció que ben organitzada hauria pogut ser sa redempció eficaçíssima, perquè s'ha perpetrat la postergació d'un home eminent de la nostra terra davant les burocracies qui enlairen homes ignorants, oprobi de la ciència, per tot això brolla una indignació de nostra ploma i una protesta de nostres llavis.

La provisió de la càtedra de Psicologia superior constitueix un cas tant altament injust que n'hi hauria prou amb

anomenar el que s'ha designat per explicar-la, i sobre tot aquell contra qui s'és comesa la fellonia, perquè la faç dels qui coneixen a l'un i a l'altre fos d'estupefacció trasmutada.

L'Eugeni d'Ors, en Xenius, posposat a un bon senyor, anònim dins el món de la ciència i conegut de sobres pels estudiantets qui hem perdut el temps a la Universitat!

En Xenius, el meritíssim orientador del pensament català modern, el treballador infadigable del món espiritual qui desde'l Glosari «da cotidianos golpes de

JOIERIA * PLATERIA * RELLOTGERIA

CABRÉ

RAMBLA DEL CENTRE, N.º 30

Garantia absoluta en tots els objectes ♦ Economia en els preus

lanza a la cultura española» (1), qui quan parla mereix que d'ell es digui que «Xenius no dijo cosa liviana y aporposito para intelectos de hombres mundanos y mariposeadores del intelecto» (2), d'una intensa tradició filosòfica acreditada en el Congrés de Filosofia de Heidelberg aon mereixeren altíssim respecte les seves tesis «Religió est libertas», «Le residu dans la mesure de la science par l'action»; i aon fou elegit per a presidir una sessió del mateix; en el de Ginebra des d'on la seva teoria «La formule biologique de la Logique», despertà en el camp de la Filosofia un extraordinari interès, com ho demostren una tesi de doctorat a la Universitat de Zurich, i l'obra de Meunier «Les sciences psychologiques» que a ella fan referència, i l'obra de Ingenieros «Psicología biológica» que se'n ocupa intensament; en el de Bolonia aon llegí la «Note sur la curiosité» i «La lógica i teoría de la ciencia», autor de «Els fenòmens irreversibles i la concepció entròpica del Univers» treball publicat en els Arxius del Institut de Ciències de Barcelona, deixeble predilecte i traductor d'En Boutroux, admirat del sabi italià Benedetto Croce, aquest home, en fi, donat en cos i ànima a la filosofia, posposat a un pobre auxiliar d'Universitat, acreditat enciclopèdic (que vol dir negació d'home de ciència) que el mateix explica *Literatura española*, que *Geografía*, *Bibliología*, *Latín vulgar*, es presenta a unes oposicions d'Ètica, en firma unes d'Historia Universal, guanya per fi les de Psicologia sense altre preparació que la indispensable per a un vulgar examen de fi de curs, dona lliçons de totes i cada una de les assignatures de la Facultat de Dret, i del qual no's coneix cap treball filosòfic, ni ningú sabia que la filosofia constituís en ell ni una ombra de vocació. Digne company de prestigis universitaris tant coneguts com D. Martiriano Martínez Ramirez!

Aquest fet, dolorós pel bé de que s'ha privat a la Universitat negant-li un home que's mereix el setial digne d'una càtedra, i repugnant per la desaprensió que suposa en un senyor qui, tenint consciència de la seva ignorància va a la caça d'una càtedra com d'un empleu administratiu qualsevol, revoltaria a tothom en un altre país aon se tingués consciència de la immoralitat de certs actes.

Ja hi estem acostumats a veure pagar favoritismes amb moneda tant sagrada.

Mes no per això hem de resignar-nos, perquè'l nostre mutisme suposaria un assentiment, l'assentiment dels que som

víctimes de la desgraciada organització de la nostra docència, dels que'n protestem a tothora i veiem en l'avenir de Catalunya i en els nostres homes una esperança de lliberació salvadora.

Per això, fent-nos eco de la digna reparació que al nostre mestre Xenius vol donar-se desde aquí, li preguem que ja que les nostres esperances de beure la ciència de sos llavis en el centre oficial

ens han sigut fallides, accepti l'oferiment que li fem tots els seus seguidors d'una càtedra pública, aon com a tot arreu d'Europa sigui remunerat l'esforç i el treball d'aquest home eminent de Catalunya.

PERE ESTADES

RON BACARDI

De Francesco Dall'Óngaro

A TERESA

Toca l'arpa, o Teresa, a s'armonia
ma veu juntaré jo:
distints són nostres cors, mes potsè hi nia
igual aspiració.

Toca la corda que més trista sona,
tòca-la sens parar,
que un eco al qual respòn tota persona
és l'eco del pesar.

Mes ¿com brolla en tu, essent feliç i hermosa,
d'eix trist ressó la font?
¿Per qué sus la corv'arpa, silenciosa,
doblegues lo teu front?

Quina tristor és eixa que 's miralla
en tots ulls fits al Cel?
i eix plor que entel s'espill ¿serà escorrialla
d'algun dolor crudel?

Plora, o Teresa!... En tant qualque paraula
jo't diré per consol:
no fou savi ningú abans que ane l'aula
aprenguera del dol.

Plora!... Qui neix com tu en cambra florida
i al plò estrany sempre 's feu
no coneix pas qual sia d'esta vida
ni la virtut ni 'l preu.

Plora!... Si una flò al cor hi fa brotada
de bells i eterns colors
és la flòr que pietat amb la rosada
rega de tendres plors.

Bé 'n és bell lo somriu que en boca hermosa
esclata a mig obrir;
mes no hi hà en tot lo món preuada cosa
que valga un teu sospir.

Neix del dol l'esperança i 'l qui bé espera
embelleix son camí
l'hom qui serà feliç en altra esfera
en esta és pelegrí.

Riure no sé: mes plora tu i confia,
i ho faré també jo
que en nostres cors distints tal volta hi nia
igual aspiració.

† PAU BERTAN I BROS

(1) Ortega i Gasset. Discurs de presentació al Ateneu de Madrid.

(2) Azorin. A. B. C. 21 Febrer 1914.

L'Antòn

*Poesia llegida a Prades en l'inauguració del
bust d'En Violet que du el mateix nom.*

Bé mereixes, Antòn, que el bronze incorruptible
eternitzi ta cara i ton agut clatell,
els ulls vispillejants de fura o de volpell,
i dels llavis l'entesa riota inconfundible.

Oïl t'han fet tal com ets! L'escultor ha pastat
ta franca fesomia amb sa mà d'obra fina,
seguint, amorosit, tots els fils de trenyina,
que l'aranya dels anys en ton rostre ha filat.

No val per ésse hermós de tenir la pell blanca...
L'oliu que dona l'oli és tot escoixetat;
i si és llis i rodon i clar el rim moscat,
fes compte que del cep és nuosa la branca.

I en ta vida has estat com un arbre fruitós,
ben arrelat i plè de sava generosa;
prou ho sabria dir la Nanna, ton esposa,
si'l treball més ferreny l'has trobat enfadós.

I ja ho diuen també les rufes de ta cara
que les mans han tingut i l'aixada i'l magall;
mentres bavardejaven les dones en el cel rall,
t'amorraves, i ferm, sobre la terra avara.

I no n'hi havia prou del dia... I que hi fa
que s'hagi fos el sol pels estanys de Nohedes,
que s'hagi enfosqueït el riu en les vernedes?
Passa una ombra en la nit: «Es l'Antòn» Doncs on va?

Pensarieu que vol parà una esparrenquera,
i que li diu la carn tendre d'un llopinot?
Ni'l pensament! Mireu com s'arrapa en l'ermot;
i vola 'l tall lluent de l'eina (1) lleugera!

Quan la lluna rodola pels cims de Canigó
mireu com peu descalç corre en la gleva triça,
obrint ullal i ambega a l'aigua escampadiça!
Mireu com el blat-d'india saluda 'l donador!

Aixís, deixa en la nit ses feixes conreuades,
i va al jornal, engallardit per l'aspre fret,

l'alba el troba llaurant pels volts de Codalet,
fresc com ella i alegret com una cogullada.

És el Canigonenc, Antòn, que t'ha colrat...
és aquesta muntanya on tot l'ivern hi neva...
I has tant glevagirat amb la rella i l'esteva,
bon sembraire i boer del Conflent regalat!

Sabies abraçà el camp d'userda amb la dalla...
En l'era, per davant del mas assoleiat,
donaves al flagell un balanç encertat,
fent volejar, resseca i polsosa la palla...

Tot ho feies amb seny: cavar i escocellar,
fins penjar pels ocells una immòbil patota.
I sempre conservant ton entesa riota,
menaves el treball de garriga i de plà...

I qui no s'en recorda, Antòn!... Cascabelleja
allà un parell de mules amb el rorenc plomall...
És l'Antòn traginer que porta ceba i all,
el ví blanc, l'oli clar, i el meló que mulleja.

I—feina catalana!—has estat terricer...
t'ha refrescat les mans una argila manyaga,
i has arrodonit poals on l'aigua que s'amaga,
com llet en la teta és d'un gust tant dolcer!

Mes si has estat valent, prou quelcom t'ajudava!
Per ésser confiat tenies un secret:
Principi del treball era un bon refilet,
i la cançó en ton braç feia pujar la sava.

I vetaquí perquè l'escultor ha pastat
ta franca fesomia amb sa mà d'obra fina,
seguint, amorosit, tots els fils de trenyina,
que l'aranya dels anys en ton rostre ha filat.

I ha posat el teu bronze en l'hort que encar regeixes,
amablement alçat sobre un tall de granit...
I cada primavera, el gall-poput ardit,
hi aturarà son vol, boi saltant per les feixes.

Hi deixaràn un ròssec el cargol i el llimau;
s'hi enfilarsà la mongetera embalsamada;
s'hi esgranarà la pluja en dolça rellescada,
i sempre 'l mirarà l'ample Canigó blau.

I rodejat de brunzinadores abelles,
semblaràs un Deu Terme, que vetlla, paternal,
su els aibrets i el llegum, i que fa del parral
rossejar poc a poc les riques penjarelles.

JOSEP-SEB. PONS

(1) L'eina (Català Rossellonès) com rim, rufes...
He volgutme fer entendre a l'Anton i sa dona i els pagesos que assistien a la
festa, en una tarda de tardor.

Del món primari

ELS DOS SISTEMES

El vell

Si d'aquí uns quants anys algú fa un estudi sobre l'Estat de l'Ensenyança primària a Espanya al començar el segle XX, és inqüestionable que al ocupar-se de l'any 1913, hauria de dir que la seva grisor i manca d'interès són les úniques particularitats dignes de remarcar-s'hi.

No és que durant els dies que l'intergraven no s'haguessin materialment dictat ordres i esparidit Decrets, i, en resum fet coses: res d'això; el típic *hay que hacer algo* que tantíssimes activitats ha malversat a Espanya, formigueja els caps i les mans ordenadores potser amb més intensitat que en certes ocasions.

Mes aqueixes activitats, com totes les que, en definitiva, no tendeixen a fer obra positiva de renovació, sinó a apaibagar de moment les conseqüències dels mals presents o ço que és pitjor, a aprofitar-se d'ells per fins particularistes, perden absolutament tot relleu al mirar-les des de aquella distància que convé per a enfocar les obres en son conjunt; les deficiències, els entorpiments, els carrils per aon se ha de caminar són els mateixos de sempre; i el canviar de postura, és un tant petit alleujament per al malalt que moltes vegades, ni l'apariència d'apaibagament de ses xacres li proporciona.

I no obstant, durant aquest any de 1913 han ocorregut dos fets que demostren plenament dues ventatges interessants, i són: la una, que un ferment de magnífic renovellament va fecundant en forma decisiva les activitats fins avui esmortuïdes dels dirigits, i l'altre, que paral·lelament, els vells procediments que fins ara, gaire bé sens excepció, han seguit els directors, no tenen ja ni aquella enganyosa efectivitat d'apaibagar el dolor, tant necessària per a sostenir la política i les maneres del *ir tirando*.

Se tracta de dos fets simptomàtics, que no tenen entre sí altre relació que la de ser representatius dels dos més oposats sistemes de dirigir un organisme, i és per això que són interessants, i per què és indubtable que, temps a venir seran senyalats com a primeres guspies del foc nou que a no tardar ha de purificar l'asfixiant atmosfera on va vivint, i millor se diria patint, i migrant-se no altre cosa sinó el que és tant fonamental per a un poble com la escola primària.

Per aqueixa raó és que cal recullir-los

i posar-los de costat repetint el *et nunc erudimini*...

Heus aquí l'un en que ha consistit.

Una cridoria aixordada portà a la Direcció del ram, a un home d'un prestigi sorollós; el nomenament fou gaire bé apoteòsic; acabava d'arribar d'Amèrica aon s'havia fet amb eloqüent paraula sessió de l'intel·lectualitat espanyola; un nombrós i influent seguit de prestigis universitaris el senyalava com a redemptor insubstituïble del món primari; de l'estranger, veus saturades d'europeisme garantitzaven a son torn aquest aval, i el Govern li donà el càrrec i una força i independència desacostumades.

Se tractava de D. Rafael Altamira, i l'allavors ministre Sr. López Muñoz, li donà tant carta blanca, que la premsa professional dels seus dies, resta plena d'anècdotes que posen de relleu aqueixa soberania. El ministre, catedràtic de l'Institut Cisneros, destituï d'un càrrec el Director del mateix Institut sense saber-ho; autoritzà biblioteques de llibres per endavant prohibits, i quan arribà un moment que's cregué amb el dret de discrepar de son subordinat, aquest li plantejà l'alternativa de firmar o circular una dimissió, i mansament el ministre callà.

El senyor Altamira, de son setial de Director, veié segurament, que mancava una acció ferma, enèrgica i definitiva, per què definitivament se caminés en la ensenyança primària cap a la solució, i decidí que'l remei de la crònica malaltia, era erigir-se en dictador; somnià amb l'omnipotència de l'Estat, fent d'Estat ell.

Els cèlebres Decrets de principi de Maig no fan en resum altre cosa que organitzar aqueixa dictadura. Potser el més clar judici crític que d'ells s'ha fet, és el que enlogué en les següents brevíssimes paraules *La Orientación* de Guadalajara, un dels periòdics professionals: «*Es decir—feia—que todo queda a merced de los hombres; unos encargados de mandar, otros de obedecer*»: i afegia el següent comentari que dona idea de la intensitat del pensament generador de les disposicions: «*si aquellos y éstos fueran ángeles, todo estaba salvado; si en ellos anidan las pasiones, todo está perdido*».

Aqueixa premsa professional, parla-

va en aquells dies, de *fitxes* i de procediments inquisitorials. *El Monitor de Primera Enseñanza* diu: «*A partir del 5 del actual (la data d'un Decret) es oficialmente denunciabile la conducta privada del maestro*». L'*Heraldo Escolar* afegeix que sols han conseguit amb els Decrets, *espionaje y humillación*: un mestre, Gabino Enciso, escrivia en altre periòdic: «*nuestro presente y nuestro porvenir profesional están en manos de un hombre que consciente o inconsciente*», etc.

Es interessantíssim seguir en aqueixa premsa professional — tal volta la més modesta i la que més desapercebuda passa del gros públic — els comentaris, l'història i les conseqüències dels Decrets en qüestió: els més desacreditats tòpics refloreixen en ells, amb una ufanor digna dels mellors temps del sistema. *El Faro del Magisterio* d'Alacant diu: «*Nuestra Legislación de Primera Enseñanza es un caos: pues bien, las nuevas disposiciones lo han aumentado, si el estado caótico es susceptible de aumento*».

Amb aquest estat legal, un núvol d'inspectors especials que cal fixar-se «*en que son de nombramiento libre del Ministerio, y este es el encargado de apreciar las circunstancias del nombrado*» (de *El Faro del Magisterio*) uns Inspectors, de confiança personalíssima del Director, són llençats amb facultats omnímodes contra'l mestre, i la situació en que aquest queda, entre un caos legislatiu i una omnipotència personalista que no és per descrita.

Inmediatament salten els comentaris que descobreixen la obligada segona part del joc i del sistema. *La Revista de Sevilla* diu que ún ha de limitar-se a preguntar: «*¿qué cargos ejercerán sus amigos?*» (els del Ministre o Director): *Heraldo Escolar* subratlla el següent troç d'altre periòdic: «*se ve—en las últimas reformas —una mano interesada que persigue un fin particularísimo, sin beneficio para la enseñanza*». *La Escuela Moderna* parla clarament de castas privilegiadas: i *La Verdad* de Velayos, posa el comentari final dient modestament que els Decrets el que fan és provar una vegada més «*la ignorancia que padecen los mangoneadores de nuestros destinos*».

Es inútil seguir extractant perquè és sobrer el que acabem d'apuntar per a posar en clar el de sempre: desgavell, ineptitud, favoritismes, imprevisió, la dominació com a finalitat, són els elements damunt els quals es treballa i amb què's treballa; i els resultats no poden sorprendre ningú.

El resultat més positiu de l'acció fou una llastimosíssima perdua d'energies, de forces i de temps en quelcom de tanta transcendència com arborar les passions fins a la roentor, en promoure un

descontent formidable i en desgavellar les coses un xic més, fins que, com sempre, les intrigues polítiques destituïren el Ministre i el Director, i els substituïren altres senyors que en la tradicional precisió de *hacer algo*—precisió d'altre banda imposada per la necessitat d'evitar que acabi de caure enrunat tot l'esquerdat edifici—continuaren com sos antecessors i els antecessors d'ells la famosa tasca de Penèlope. Poques vegades, el sistema de l'Estat-Providència, dels vells jocs estatistes i del politicratisme centralista ha tingut uns moments més enèrgics i definits: i, que'n quedarà o n'ha quedat ja a hores d'ara en realitat positiu? Heus aquí una frase sintètica treta del *Heraldo Escolar*: «no es posible legislar levantando tempestades de ofensas y el polvo malsano de malquerencias injustificadas.» Al quedar esvaint eix inconsistent núvol de pols, les coses quedaren tant mortes i desfetes com abans, però un xic més confoses encara: la lliçó de la història ha estat un nou descrèdit i una decepció més; l'arbre de l'omnipotència de l'Estat ha produït sos fruits.

Però és cosa sabuda que dugues negacions afirmen i maldament sia pel llastimós procediment de construir començant per la destrucció, la decepció mateixa dona nova força a una vida i activitat totalment diferent, que comença prenent forma en una de les accions més belles i ben orientades que poden registrar-se en l'història del magisteri.

I és aquesta acció, l'altre dels fets simptomàtics ocorreguts durant l'any 1913.

F. MASPONS i ANGLASELL

!Refredat!

Es gairebé cometre un suïcidi el confiar en la quinina sola, el whiskey o certs *brevatges casolans* pel guariment dels refredats, tant generals ara a tota Espanya. — Ningú hauria de descuidar un refredat, perquè freqüentment degenera en pulmonia o influensa, i de vegades en consumpció. — El resultat dels anomenats remeis de refredats és

diffícil de saber; el que és ben segur és que no hi ha refredat recent, crònic o agut, per molest i obstinat que siga, que no alleugin desseguida i no guareixin eficaçment en vintiquatre hores els PELLETS DEL DOCTOR MACKENZY. — Suspenen els estornuts, la mucositat del nas i el llagimeig febril dels ulls. Aclareixen el cap i esmenen tot aquell malestar del cos que produeixen els refredats. Tonifiquen l'organisme i eviten l'engunia que causa al dormir, un refredat. Reblaneixen el pit, faciliten la expectoració i guareixen la tos—Caixa, Pessetes 1'50.

Ço que hem perdut

La injustícia és feta; En Xenius no ensenyarà per ara a la Universitat. Nobles, serioses, de valua han estat les protestes; mes no prou generals, no prou vives, com sobre tot aquí, haurien degut ésser. Que per dissort són pocs encara els capaços de ponderar tot ço que hem perdut.

L'obra d'En Xenius en nostra ciutat floreix ja en els esperits arreu. Mes com ha assolit Xenius aquesta eficàcia? Com se l'ha acceptat, com se l'ha combatut? Com s'ha donat a aquest esperit poixant o com s'ha defensat contra ell la multitud dels altres esperits? Espectacle durant vint anys passionador per el qui sapiga sentir amb calor de sang les tràgiques lluites de la intel·ligència!

Un jorn apareix en un medi no preparat, en mig de la confusió i dispersió dels esperits una jove Intel·ligència, un jove Seny qui depassa en clarividència tots els demés, en el qual la Raça pren consciència de sí mateixa; més ben dit, se refà una bellíssima consciència. Ell se sent fort d'imposar unitat i espiritual harmonia a les mil forces disperses, mes ell sab que això no's conseguirà sense un rudíssim combat. Ell comprèn que el medi no està preparat, que manca en els esperits sòlida informació respecte a les coses que a ell el passionen, que tota propia tradició de pensament és en ells interrompuda. Coneix, doncs, l'*enemic*, mes l'ama tant com ama la obra a la qual pensa donar les seves forces millors. Aquesta consideració l'obliga a tenir grans miraments. La seva imposició tindrà d'ésser enèrgica, insistent, però feta de finesa, d'amor. Li convindrà reprimir tota impaciència davant les incomprendions, les rebel·lions i les malícies que se li oposaran. Li caldrà ser delicat en atacar; elegant en el sofrir les ferides rebudes. Sovint per a no despertar suspicàcies mesquines tindrà d'imposar-se el mortificador sacrifici de dir «nosaltres» quan dolorosament i enèrgica pensarà: «jo tot sol... encara!»

Mes en aquesta oculta heròica lluita d'autodomini, el pensament s'afinarà, l'expressió esdevindrà més subtil, les cristal·litzacions, ací i allà de la propia obra, esdevindran més pures i armonioses.

Mes de l'altra banda què hi havia? Què hi havia de la banda de les resistències contra aquesta Potència?

En medis preparats on la cultura, la preparació, se respira amb l'aire, quan apareix un esperit així, tant vastament sintètic, és gran el nombre d'esperits

germans qui al seu entorn s'apleguen. Aviat s'oviren els principis directors del nou pensament, se procura comprendre'l, saber d'on ve i on va. Ningú tem per la propia personalitat al regonèixer la personalitat nova; al contrari, es coneix com obre vastíssims horitzons a la personalitat forta el regoneixement l'adhesió plena a una altra forta personalitat.

En quan als *enemics*, com se sab tot seguit ço que l'esperit nouvingut vol, ço que afirma i ço que nega, els camps de batalla queden ben definits i limitats desseguida. I el combat és aspre perquè la lluita és conscient per ambdues bandes. Res més bó per a un alt i poixant esperit que un combat d'aquesta mena. Com sempre, s'hi barrejaren l'enveja, la dolenteria, la calúnnia; mes prou sabran elles perquè ataquen i prou sabrà tothom perquè mosseguen.

En un medi no preparat, no informat com el nostre, fora d'un curt nombre d'esperits simpàtics amb el gran pensador, se l'ha admès per sugestions, per endevinacions, per sentiments plens de bona voluntat, mes al fi sentiments, per *afinitats electives*.

De la obra vastament generosa de Xenius ha vingut quiscú a pendre'n la petita part que l'interessava, segons la mesura de la seva reduïda necessitat espiritual del moment. Quiscun n'ha vist un petit fragment a través d'una preocupació, d'una preferència moral, política, artística, sentimental i gràcies si encara ha pagat amb agraïment; gràcies si a l'endemà no ha negat al mestre, tement fer-se pobre si li torna allò que n'ha rebut, que l'ha enriquit. Gràcies si ha alabat el fragment més o menys vast que ell n'ha pogut comprendre i no ha declarat sa disconformitat respecte el restant de la obra que no comprèn.

Mes aquesta diversa fragmentació en la influència d'una obra de pensament; no representa en sa totalitat una realització eficaçíssima? No és l'obra socialitzada, viventa, florint arreu en el ritme d'un vers, en l'harmonia d'una estatua, en la proporció d'un edifici? cristal·litzant aquí i allà en una acció; en una una frase, en un mot, en un gest? I si en cada fragment s'hi reflecta tot l'esperit del mestre, no és això un bellíssim triomf per al mestre?

Mes la consciència clara d'això quants la tenen? La obra floreix arreu; mes quants ignoren d'on ve la florida! La obra triomfa quan a l'home encara se'l discuteix i se'l ataca. Perquè la manca de preparació, d'informació, treu tota

noblesa al combat dels enemics. Tot ell se torna mesquins atacs personalíssims. I així miserioses i ignorants la malícia i l'enveja apareixen més rencunioses, més seques, més hipòcrites i soterranies. I si com en altres ocasions, com ara mateix, esclaten, se tenen de mostrar amb tota llur vil nuesa, puix ni disposen de un noble mantell per a cobrir-se.

Mes silenci! que l'exèrcit dels bons amics es multiplica, la host dels bons enemics potser s'acosta. No va preparant a uns i altres, no els va exercitant

dia per dia l'acció espiritual, poderosa i pacient del mestre? Aquests seràn el més bell triomf i la eficàcia més bella.

Mentres tant, encara són pocs els qui s'adonen de ço que ara hem perdut; de ço que ha perdut la Universitat, la joventut qui estudia, tota la nostra cultura, tots nosaltres, en fi. I aquests poquíssims qui en tenen tota la consciència, malgrat la confiança en el demà, en deuen ressentir un greu i altíssim dolor.

J. FARRAN i MAYORAL

Estudis verdaguerians

Amb motiu de publicar-se novament les obres del gran poeta En Jacinto Verdaguer, anirem estampant damunt aquestes planes alguns articles al volt d'elles. El primer volum aparegut és el de «L'Atlàntida», i a aital poema dedicarem avui l'article.

Quan eixí nostre «Ensaig sobre L'Atlàntida» trobàrem en la crítica encoratjadors afalacs de mare indulgent i amorosa; mes, amb un bell gest de matrona augusta, i sense la més petita acritut de tradicional severitat, son índex guaiador va assenyalar-nos quelcom que serà obeit totduna.

Efectivament, el senyor Lopez-Picó fent en aquestes columnes la crítica de nostre «Ensaig» trobà mancar-li l'estudi de la significació catalana del poema de Mossén Cinto. Tingué tota la raó; perquè nosaltres havíem estudiat el poema isoladament, i com que en el art no hi ha fruits de generació espontània, és útil fer les determinacions que s'indiquen en el següent epígraf, complaent-nos en dedicar al senyor susdit l'esmena de la omisió d'aleshores.

I

Gran de catalanitat de «L'Atlàntida» i significació d'aquest poema en nostra literatura regional.

La llevor de nostra renaixença literària la dugueren els aires forasters que li arribaven de per tot a Catalunya. Així devia haver-hi en l'intel·lectualitat de

nostres homes un sediment ideològic que, diluint el propi caràcter catalanesc, incorporava llurs obres a una literatura general de la època. La noble tradició literària catalana, que tant malaventuradament fou interrompuda per causes massa conegudes i mai prou lamentades, no fou seguida de moment. Fins que's romperen els motllos que'ls gustos d'aleshores imposaven, la nostra poesia no pogué revestir-se amb els atributs que li són propis.

Es clar que per ça o per lla era romputa la crosta perifèrica de nostre pseudo-món poètic per la força expansiva de son calor central, i, pels caràcters oberts, guspies petitoies sortien adès i ara, que eren la prova evident d'haver-hi una vida pròpia sota d'aquelles emmanllevades formes. Aitals espurnes foren precursoras de un doll de caldejadades laves que havien de brollar-ne, i colgar la posita escorça amb una substància pròpia.

Sols teníem, doncs, petites mostres d'una flora indígena, perdudes malaguanadament entre l'exotisme de la toia, i fórem prou sortosos de que nostre seny conseguís imposar-se en mig d'aquell desgavell de manifestacions romàntiques de tota mena. D'aleshores ençà, per glòria i profit de nostra patria, el pensament català, estètic, polític i social, roda pels carrils que forjà una sana tradició, i així ens promet un esplendorós pervindre.

La puresa catalana de l'estre d'En Verdaguer encara fou infeccionada, en els seus temps primers, per aquelles alena-

des torbadores que parlàvem suara, i la personalitat del poeta fou en gran perill d'ofegar-s'hi. Sols per la gran catalanitat de la seva ànima, Mossén Cinto pogué vorejar l'abisme sens altra contratemps que petites relliscades, i això que la universalitat del seu geni portentós li feia més fàcil la caiguda amb la gran aptitud que tenia pel conreu de tots els modes poètics.

Per sa glòria i per la nostra, el poeta fou sord a l'aplaudiment mundial que provocà l'aparició de «L'Atlàntida», i, preferint la humil però sòlida fama casolana a les trompeteries passatgeres de la forastera, refusà la temptació de treballar en pro d'un art sense patria i s'entregà tot a Catalunya, la seva amada Catalunya, de l'esperit de la qual n'ha semblat encarnació perfecta, donada la puresa, cada vegada major, amb què ell l'ha tret a vida poètica.

Si «L'Atlàntida» s'ha ressentit d'una estètica universal, els «Idilis i Cants místics» ja vingueren influenciats solament per l'esplèndida literatura castellana — mística també — del xvi segle, donant-nos després nostre poeta un «Canigó», un «S. Francesc» i el ramell flairós «Flors de Maria» que apareixen amb tota la força de l'independent rudesia, de l'ingenuïtat austera i de la frescor senzilla tant característiques de la raça catalana.

En Verdaguer, en els seus temps primers, aquells en què tingué la concepció inicial de «L'Atlàntida», sofria una fascinació pel meravellós, el fantàstic, el llegendari. Fill d'un poble de muntanya, posat a les serralades de l'aspre Montseny, i pròxim a les encontrades misterioses de les Guilleríes, devia fervorosament sentir la influència del medi. La vista d'aquella naturalesa selvatgina i la impressió de fantasioses rondalles oïdes a la vora de la llar en vetlles d'hivern llargues i rúfoles havien de dar son fruit. Aquesta fou l'afició sens mida a l'imaginatiu, i el mateix poeta en fa confessió en el pròleg del poema seu, quan diu: «Les antigues cròniques de Catalunya i Espanya, de que m'agradava escartear sobretot les primeres fulles, m'ompliren la fantasia d'aquells fets que de tant lluny i embolcallats amb la calitja dels temps primitius, la història va oblidant i perdent-ne el compte...»

ROYAL

Rambla dels Estudis, núm. 8

◆ Cada tarda Tè-concert ◆ Souper-concert a la sortida dels teatres ◆

RESTAURANT * Menú des de 5 pessetes

El Saló més elegant de Barcelona per banquets i lunches

Si li agradava, a En Verdaguer, escartar-ne sobretot les fulles primeres de les cròniques patries, la causa no era pas altra que la damunt dita atracció que havien d'exercir sobre d'ell les ombres del misteri projectades per segles de distància, i que permeten l'agegantament dels fets i els personatges per la falla.

Aquesta natural inclinació de Mossén Cinto, que tant *taineament* s'explica, fou l'element fecondant de la llevor rebuda per la imaginació del poeta amb la lectura d'una obra ascètica de Nieremberg, en la qual el famós jesuïta comenta l'enfonzament del continent atlàntic com una aspiració dictada per la justícia divina.

Mes la naturalesa d'aquest element fecondant no pot donar al poema l'empremta d'obra essencialment catalana, perquè si bé és veritat que nostre poble sofreix la fascinació del meravellós i fantàstic, això no és característic d'ell sinó un tret comú a tots els pobles de la terra.

Els estudis de folk-lore comparat ens demostren que, sempre i arreu, el meravellós ha atret al poble com els mirallets a les aloses. Les rondalles han brotat d'aquesta deu amb una tal abundor que en totes les col·leccions, la profusió de les generades per l'afició al fantàstic ha deixat sols un lloc ben reduït per a les que no presenten un argument o assumpte capaç de satisfer l'esperit popular en aquest seu apetit. I és natural, l'home senzill qui conviu amb la natura té de sentir-se infinitament petit enfront d'aquesta, les forces de la qual no pot domptar ni tampoc explicar-se'n les causes. El camperol de tots els pobles viu en un isolament que sols deixa ocasió als espectacles naturals per a obrar d'excitadors de la imaginació d'ell, i, així, si la vida d'aquell home es descapdella en un indret placèvol, les seves concepcions seràn rialleres i optimistes, i suposarà fades que surten de les fonts per a pentinar la mainada amb auries pintes. Mes suposem que l'escenari es redueixi al d'una feréstega afrau, on els seus moradors hi tenen sols per companys constants els arbres seculars dels boscos qui

aturen els raigs del sol, i, aleshores, els productes de la fantasia de l'home vindrán marcats amb el segell de les ombres que esvaeixen les formes de les soques, i els donen aparences monstruoses que'l corprenen. Quan la nit siga vinguda, el fill d'aquesta naturalesa ferrenya pendrà els xiulets del vent que s'esqueixa en les roques on està arredossada la masia pels udols de la fantàstica llopada que segueix al Compte Arnau o pels lladrucs i grinyolar dels gossos del caçador condemnat.

«L'Atlàntida», doncs, per desenrotllar-se en un ambient quasi constant de fantasiosa meravella, és un poema més aviat universal que català. L'únic caràcter que podria donar-li aital ambient és el de popular; emperò, la possibilitat d'arribar-hi al poble li lleven, an aquest poema, altres condicions que seràn més endavant estudiades.

Per altra banda, la força de la potència imaginativa, que En Verdaguer hagué de mantenir durant molt temps en desmesurada tensió, allunya el poeta de la tradició seguida pel pensament català. Nostra raça no ho ha estat d'imaginativa, sempre s'ha distingit més per la potència d'assimilació que no pas per una imaginació creadora, i així ens ho demostren les obres capdals dels bons temps de nostra literatura. Les obres d'En Bernat Metge poden servir d'exemple magnífic del pensament català en aquest aspecte, i fins ens atrevirem a dir que el gran Ausias March i l'il·luminat Lull també ho confirmen. Al capdavall l'Ausias és un exemple notable d'assimilació, car l'assolí tant perfecta de la filosofia tomística que amb les seves poesies integrà la doctrina del Doctor Angèlic al sentiment català, i, pel que fa al Beàt mallorquí, En Ramon Lull, recordem-nos que fins l'acusaren d'heretgia per haver pretès vèncer l'antinomia de raó i fe. Tant enamorat estava d'aquella facultat divina de l'home!

Mes, com anàvem dient en el paragraf anterior, Mossén Cinto s'apartà, al concebre «L'Atlàntida», de la tradició de raça i de ço que el món viscut per ell

li prometia. Car va pagar-ho, perquè la naturalesa no acostuma a permetre que es trenquin les seves lleis, i En Verdaguer, forçant la imaginació, la qual devia treballar a una pressió major de la que li pertocava, provocà en ell un fort desequilibri que, mantingut durant molt temps, fou causa de l'anèmia cerebral que hagué de gorir la mar amb sos aires sanitosos. Sols aleshores, quan, breçat per les ones, visqué un medi apropiat al desenrotllament del germen, pogué acabar el poema concebut.

Esglaia el pensar en la tortura horrible que deu sofrir una imaginació forçada a concebre aquelles conflagracions marines que es descriuen en «L'Atlàntida», sense haver vist son autor «més terra de la que s'ovira des d'un marlet de les serralades que l'enrotllen (a la plana de Vich), i coneixent la mar com si sols l'hagués vist pintada». Així ho confessa el mateix Mossén Cinto en el pròleg del poema seu, afegint-hi encara després que «això (és a dir la manca de experiència) i mon poc seny me posaren la ploma a les mans, altrament mai m'hi hauria arriscat».

La mar obrà, doncs, sobre Mossén Cinto, d'una doble i beneficiosa manera; sos aires purs i reconstituents referen l'organisme del poeta, empobrit per la constant tensió cerebral, i, alhora, donant-li coneixença del medi on havia de desenrotllar la obra que de tant temps duia entre mans. Això féu, com diu l'autor, que el poema s'acabà per ell mateix, com una d'eixes petxines que cada dia, cansades de brunyir-les, la maror llença a la platja...»

J. FORNELL

(Acabarà el primer estudi.)

C. Riba Bracons

Les Bucòliques de Virgili

Se troben de venda a la Llibreria d'Alvar Verdaguer i a la nostra Admisinetració.

Preu: 2 pessetes

MOSAICHS • E • F • ESCOFET & C

Paviments
Unitas

Barcelona

Ronda Sant
Pere 8

Càtedra de Llengua Catalana

XXVII

Present de subjuntiu.

Tenint en compte la reducció de *-eam* & *i-am* &, les desinències del llatí vulgar són:

I	-e(m),	-es,	-et,	-emus,	-etis,	ent
II, III, IV	-a(m),	-as,	-at,	-amus,	-atis,	ant

Aquestes desinències esdevenen en català:

I	+	-s,	+	-ém,	-éu,	-en
II, III, IV	-a,	-es,	a,	-ám,	-áu,	-en

Però així com al costat d'un indicatiu *cant* hi havia un *alegre*, també en subjuntiu hi havia un *alegre* al costat d'un *cant*.

El subjuntiu en *e* subsisteix en valencià, i el subjuntiu sense terminació en frases estereotipades, com *Déu t'ajut*.

Ultra les formes primitives, com *cant* i les analògiques, com *cante*, n'aparegueren unes en *i*, *canti*, no explicades satisfactoriament. Aquesta *i* que ha partit dels verbs de la primera s'ha estès a tots els altres; però en els verbs que tenen radical diferent al present de subjuntiu i al present d'indicatiu encara es conserva *a* al costat de *i*, amb tendència a desaparèixer la primera: *diga-digu*; però en certs verbs són preferides, fins a Barcelona, formes com *cápiga* i *sápiga* a les formes en *i*.

En les persones aritzotòniques, han desaparegut les formes *ám* i *án*. La llengua ha tendit a convertir *ám* en *ém*, tant en l'indicatiu com en el subjuntiu. En la tercera conjugació pel paral·lelisme d'indicatiu i subjuntiu en les altres persones, s'ha fet la igualació del subjuntiu amb l'indicatiu, *dormim*.

(Un fet semblant es produeix a l'it., on *iamo*, que s'havia estès a tot l'indicatiu, es generalitza pel subjuntiu.)

Passa el mateix amb la segona persona, on *áu* esdevé *éu*.

(També en fr. unes mateixes formes del subjuntiu pertanyen a totes quatre conjugacions.)

El rum. confón el present d'indicatiu i el subjuntiu, fóra la tercera persona.)

En els dos presents es produeixen en català canvis de radical, per haver-hi persones ritzotòniques i altres aritzotòniques, desentrellant-se les vocals tòniques diferentment a voltes de les àtones; ultra aquesta raó hi ha la caiguda de la vocal final, i el fet de la

diferent evolució de certes consonants segons la vocal que segueix.

Particularitats de les formes verbals. Alternàncies.

I. En totes les llengües romanen vestigis de *i* de les terminacions llatines *-io*, *-eo*.

{	<i>video</i>	<i>veig</i>	{	<i>audio</i>	<i>oig</i> (ant.)
	<i>videa(t)</i>	<i>veja</i>		<i>audia(t)</i>	<i>oja</i> (2)

amb palatalització del nexa *de, di*. *Sedeo* hauria hagut de donar *seig*, però així com aquest s'ha perdut, s'ha format de *vado* una forma analògica *vadeo*, que ha donat la palatalitzada *vaig*.

{	<i>facio</i>	<i>faç</i>
	<i>fuciat</i>	<i>faça</i>

i en canvi *placeo* i *jaceo* haurien hagut de donar *plaç* i *jaç*, però aquestes han desaparegut. Altres exemples són:

{	<i>voleo</i>	<i>vuyl</i>	{	<i>morio(r)</i>	<i>muyr</i>
	<i>voleat</i>	<i>vuyla</i>		<i>moria</i>	<i>muyra</i>
	<i>sapia(t)</i>	<i>sapia</i>		<i>capia(t)</i>	<i>capia</i>
	<i>habeat</i>	<i>haiat</i>		<i>debeat</i>	<i>deja</i> (desapareguda)
	<i>possia(m)</i>	<i>puiza</i> (desapareguda)			

Hi hagué, doncs, tendència a suprimir aquests hiatus per via analògica.

Al trobar-se la darrera vocal del radical amb vocals diferents, donaria resultats diferents; però es fa l'assimilació; així en italià *prego* i *preghi* (no *pregi*), com en *ruego* i *ruegue* (sols el rum. conserva aquestes alternàncies). El cat. ha fet l'assimilació en la primera conjugació, però té alternàncies en les altres.

<i>dico</i>	<i>dic</i>
<i>dicis</i>	<i>dus</i>
<i>dici(t)</i>	<i>diu</i>
<i>dicimus</i>	<i>dihem</i>
<i>dicitis</i>	<i>diheu</i>
<i>dicunt</i>	<i>*dicent</i>
	<i>dihen</i> <i>diuen</i>

Igualment el verb *ducere*: *duc*, *duus*, *duu*, *duhem*, *duheu*, *duhen*, com *amica* *amiga*, *dica(t)* *diga*.

Hi ha verbs com *placere* que hauria de donar el següent resultat:

<i>placeo</i>	<i>plaç</i>
<i>places</i>	<i>plaus</i>
<i>placet</i>	<i>plau</i>
<i>placemus</i>	<i>plaem</i>

però en lloc de *plaç* tenim *plac*, per analogia amb *dic* de *dico*, &

En altres casos l'assimilació es fa en sentit invers:

<i>tragò</i>	<i>trac</i>
<i>tragis</i>	<i>traus</i>

El verb *fer* s'escapa de la velarització.

El tipus del *ducere* s'estengué a altres verbs; així *ridere* transformat en llatí vulgar en *ridere*.

<i>rido.</i>	(riu) <i>ric</i>
<i>rides</i>	<i>rius</i>
<i>ridet</i>	<i>riu</i>
<i>ridemus</i>	<i>rihem</i>
<i>ridetis</i>	<i>riheu</i>
<i>rident</i>	<i>riuen</i>

Tenim aquesta forma en *claudere* i altres: (cloc) *clou*.

Altres verbs que tenen una labial havien de donar, com *devere*, *movere*; *mou*, *mous*, *mou*, *movens*, *moveu*, *moven*. Es diferencià la primera persona de la tercera, formant-se d'un pretèrit *mogué* un present *moc*. També altres verbs han portat la velar del pretèrit al present.

Els verbs on la velar està precedida d'una consonant, com *planyere*, han donat el resultat següent:

<i>plango</i>	<i>planch</i>
<i>plangis</i>	<i>plantis</i> <i>planys</i>
<i>plangit</i>	<i>plany</i>
<i>plangimus</i>	<i>planyem</i>
<i>plangat</i>	<i>planga</i>

Igualment *estrènyer* i *empènyer*.

En *coligere* no ha persistit la velar:

<i>col'go</i>	(colc) <i>cuyl</i> <i>cuylo</i>
<i>col'gis</i>	<i>cuyls</i>
<i>col'git</i>	<i>cuyl</i>
<i>col'gat</i>	<i>colga</i> <i>cuylla</i> <i>culli</i>

En canvi *crescere*:

<i>cresco</i>	<i>cresch</i>
<i>crecis</i>	<i>creys</i> <i>creixs</i> <i>creixes</i>
<i>crescit</i>	<i>creix</i>
<i>crescimus</i>	<i>creixem</i>
<i>crescat</i>	<i>cresca</i>

(sempre se davan de vocal dóna *x*).

Com al costat de *planch* va formar-se *planych*, al costat de *cresch* sortí *creixch*.

II Sovint es troba una vocal diferent en les radicals de les formes ritzotòniques, pel tractament diferent de les vocals quan són àtones i quan són tòniques; hi ha hagut però tendència a assimilar les vocals; així el fr. antic que tenia moltes alternàncies ara en té molt poques per haver fet una assimilació molt forta.

Quan la última vocal del radical és una *a*, es conserva *a* en les àtones, i en les tòniques és fa *à*; no hi ha doncs alternància.

Quan en llatí hi ha *e* breu, en les àtones hi ha *e* i en les tòniques *é*; no hi ha alternància en cat. però sí en cast.: *e-ie*.

llatí	cat.	cast.
<i>secare</i>	<i>segar</i>	<i>segar</i>
<i>secat</i>	<i>séga</i>	<i>siega</i>

En el cas de *a+í* no hi ha alternància ni en cat. ni en cast.

llatí	cat. ant.	cat. mod.	cast.
<i>laxare</i>	<i>lexar</i>	<i>deixar</i>	<i>dejar</i>
<i>laxat</i>	<i>lexa</i>	<i>deixa</i>	<i>deja</i>

Fàbrica Barcelonesa de Celuloide, Goma i Aposits

CENTRAL:
Fontanella, 20

SUCURSAL:
Ronda de Sant Pere, 12

FABRICA: Font honrada, 3

Jogueteria, Tocado i objectes de celuloide. ■ Ortopedia, Higiene i articles de goma. ■ Cotons, glasses, venes i sabons antisèptics.

Enviem catàlegs als compradors al en gros

TUSELL GERMANS - Barcelona

En el cas de *e* breu davant certs nexes (*l, r, etz.*) que no la fan tancada, tenim l'alternancia *é-è*,

llatí	cat.	cast.
gubernare	governar	governar
gubernat	governa	gobierna

En el cas de *e* llarga = *i* breu, tenim l'alternancia *é-è* (català oriental).

fricare	fregar
fricat	frega

Per *i* breu, o *e+i*, tenim: *i-i*.

profectare	profitar
profectat	profita

Per o breu, tenim: *ó-ò*, sense alternancia gràfica en cat., però *o-ue* en cast.

	cat.	cast.
pròbare	provar	probar
probat	prova	prueba

Per *au* igual que per *e* breu.

pausare	posar
pausat	posa

(Acabarà)

El millor Cafè és el torrefacte de **La estrella**.—Carme (Davant de Betlem).

acertaba yo entonces a comprender, y cuyos enrevesados títulos, por más esfuerzos que hacía, con harto sonrojo mío, no se grababan jamás en mi memoria. Allí empezaron a llenarse aquellas famosas cajas de libros, que ya no cesó de mandar a su ciudad natal, durante sus residencias en Madrid, primero desde sus reducidas habitaciones de su casa de huéspedes de la calle de Silva o del *Hotel de las Cuatro Naciones*, más adelante desde la destartada y anchurosa celda de los sombríos sotabancos de la Academia de la Historia, su último domicilio, en el que vivía siempre como ave de paso, deseosa de volar a sus cántabras montañas (2)

Todos los días festivos invariablemente y la mayor parte de las tardes de los sábados al concluir sus clases, que no coincidían todas con las mías, por alternar yo los estudios de Letras con los de Derecho, concurría a mi cuarto estudiantil, y allí con la mirada inquieta, como si buscara algo, solía dar vueltas con inseguros y desgarrados pasos por la habitación, hasta que tropezaba con algún libro de mi modesta librería, si así podía llamársela, o de la de mi padre, o con la revista semanal o con alguna obra recién llegada. Interesábale mucho en esta

(2) Menéndez fué muy poco aficionado a cambiar de habitación, aunque no se hallase a gusto en ella. Fuera de Santander sólo le he conocido cuatro domicilios. En Barcelona desde septiembre de 1871 hasta fines de junio de 1873, el de la calle Fuente de San Miguel, núm. 2, piso 3.º. Divisábanse desde el balcón de su cuarto las ventanas del último piso de la severa casa señorial del duque de Solferino. En Madrid desde septiembre de 1873, vivió durante su vida de estudiante en la calle de Silva, 4, pral, en un cuarto, por cierto muy escaso de luz y muy reducido. Más tarde pasó a la fonda de las Cuatro Naciones, en la calle del Arenal, donde alquiló casi siempre la misma habitación del cuarto entresuelo, y por último cuando fué nombrado bibliotecario de la Academia de la Historia, se trasladó a esta Corporación, en la calle del León, donde en pésimas condiciones higiénicas, trabajando toda la tarde con luz artificial, ha vivido muchos años, hasta que salió por última vez de Madrid, en la tarde del 12 de diciembre de 1911, para ir a Santander, donde le sorprendió su última enfermedad. Cuando en el octubre de 1877 se detuvo unos quince días en Barcelona, de paso para París, a donde se encaminaba subvencionado por el Gobierno, para proseguir sus estudios e investigaciones literarias, ya no volvió a su antigua casa de huéspedes, sino que se trasladó a otra de la calle de Mendizábal, que habitaba su tutor, catedrático y más tarde rector de esta Universidad, don José Ramón de Luanco, de cuyo lado no se separó nunca en sus mocedades, si por acaso se encontraba con él accidentalmente en algún punto. El *Diario de Barcelona* del 3 de octubre de 1877, en su edición de la mañana, saludó con honrosas frases de elogio la llegada de Menéndez a esta ciudad. No hay que decir cuanto aprovechó el tiempo en ella en el Archivo de la Corona de Aragón, en la Biblioteca provincial y con el trato con sus amigos. Recuerdo que leyó entonces la *Atlántida*, de Verdaguer, que había sido premiada en los Juegos Florales de aquel año. Al día siguiente de haberle prestado mi ejemplar me recitó de memoria su introducción, paseando por la Rambla de las Flores. El 24 de octubre me anunciaba ya su llegada a París, comunicándome con satisfacción haber dado comienzo a sus exploraciones bibliográficas en la Biblioteca Nacional, y el hallazgo de dos códices del acreditado Gundisalvo. En la antigua Lutecia se instaló en el Hôtel du Parlement, en la plaza de la Magdalena. Bien puedo citar entre estos domicilios la casa de mis padres que tanto frecuentó. En la primera de sus cartas me decía, y lo repetió en alguna otra: «Me encuentro muy bien en Madrid... Sólo echo de menos las tardes deliciosas que pasaba en tu casa los domingos.» Residieron siempre mis padres desde que en 1858 se trasladaron de Valladolid a Barcelona, hasta que acabaron sus días, en la calle de Raurich, núm. 8, piso 2.º, que ya se encuentra citada con el mismo nombre en el siglo XIV, en los registros de nuestro Archivo. La he visto también mencionada en las cartas que escribió el famoso don Leandro Fernández de Moratín, durante su estancia en Barcelona a principios del siglo pasado, quien solía pasar por ella, por habitar en la vecina calle de Petritxol.

En Menendez Pelayo i Catalunya

Hem rebut un exemplar de l'admirable discurs que en elogi d'En Menéndez Pelayo escrigué l'il·lustre President de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut de Estudis Catalans, D. Antoni Rubió i Lluch, per llegir-lo en solemne sessió pública de l'Universitat de Barcelona (18 Maig 1913).

Es tracta d'una flor de crítica i eloqüència sentidíssimes, i per la intrínseca perfecció del discurs com per ésser el seu tema de vital interès per la nostra cultura, creiem convenient reproduir-ne l'extensa part que mira als lligams d'En Menendez Pelayo i Catalunya.

Diu així el Dr. Rubió:

«No había cumplido aún los quince años cuando pisó los severos claustros de nuestra Universidad barcelonesa improvisada sobre las ennegrecidas ruinas del antiguo convento del Carmen, donde las flores de la ciencia parecían brotar de las cenizas de la barbarie. Indiferente a las expansiones regocijadas de los que tuvimos la dicha de contarnos entre sus condiscípulos, sin dejar por eso de ser afectuoso y sencillo, solo gozaba en la conversación y aún en la discusión, — en la que ponía toda la vehemencia de su impetuoso carácter,—acerca de materias históricas, religiosas o literarias, y cuando sobre ellas no recaían, su semblante recobraba al pun-

to su aspecto grave y aún melancólico, en él habitual, impropio de sus cortos años. Huyó siempre de esas conversaciones generales que tanto temía nuestro sabio filósofo Llorens, quien solía decir que en ellas se introduce por lo comun un desorden intelectual; pero sobre todo abominaba de esas conversaciones vulgares y corrientes, certámenes de frivolidad y de estulticia, que el ilustre escritor uruguayo, Rodó, califica tan admirablemente en sus *Motivos de Proteo*, de *ocio sin dignidad*. (1) Amaba la soledad para sus estudios y principalmente para la búsqueda de libros viejos, que ya constituía entonces para él la mayor de sus delicias. El libro era su pasión favorita, la más dominadora de sus pasiones. En su alto y modesto tugurio estudiantil, bañado por espléndida luz, comenzó su biblioteca de Santander. Allí llevaba los tesoros recogidos, a costa de muchas privaciones, en las librerías de viejo de Llordachs, en los Encantes, o de Mero, en la hoy casi derruida calle de la Tapinería, cerca la vetusta Bajada de la Canonja, donde ya parece que empieza a percibirse el ambiente, a la vez húmedo y oloroso, como de gruta sagrada, de nuestra incomparable Seo barcelonesa. Había que ver con que infantil regocijo mostraba alguno de aquellos tesoros, cuyo valor no

(1) José Enrique Rodó, *Motivos de Proteo*. Segunda edición. Montevideo, 1910, pág. 160.

AGUA

MINERO : MEDICINAL
NATURAL : PURGANTE

RUBINAT-LLORACH

Recomendada por las Academias de Medicina de París y Barcelona, etc., etc.   Diplomas y medallas de Oro

PURGANTE SIN RIVAL EN EL MUNDO

Combate eficazmente la constipación pertinaz del vientre, infartos crónicos del hígado y bazo, obstrucciones viscerales, desórdenes funcionales del estómago e intestinos, calenturas, depósitos biliosos, calenturas tifoideas, congestiones cerebrales, afecciones herpéticas, fiebre amarilla, escrófulas, obesidad (gordura); NO EXIGE REGIMEN NINGUNO.— Como garantía de legitimidad, xigir siempre en cada frasco la firma y rúbrica del **Dr. Llorach**, con el esudo encarnado y etiqueta amarilla. Desconfiar de imitaciones y substituciones.

VÉNDESE EN FARMACIAS, DROGUERÍAS Y DEPÓSITOS DE AGUAS MINERALES

Administración: Calle Cortes, 648 - BARCELONA

Nadie debe estar en su casa sin una botella de agua RUBINAT-LLORACH

época nuestro movimiento literario regional que estaba reducido, además del teatro y de la publicación de los volúmenes anuales de los Juegos Florales, a unas pocas revistas como la *Renaixensa* de Barcelona o la *Balear* de Palma de Mallorca, a la magnífica edición de textos clásicos catalanes recién comenzada a la sazón por don Mariano Aguiló, y a la producción infatigable de don Francisco Pelayo Briz que se encargaba él solo, con febril impaciencia, de surtir de poemas, dramas, novelas, periódicos, reproducciones de textos antiguos, colecciones folklóricas y calendarios—ayudado por sus entusiastas colaboradores Ubach y Vinyeta y Roca y Roca—las entonces desmedradas letras catalanas. En esas asíduas lecturas se hizo muy pronto dueño Menéndez de nuestro idioma regional, que llegó a entender perfectamente, pero que jamás consiguió hablar, ni se preocupó por ello, por su escasa aptitud para las lenguas vivas, que estudiaba siempre por los mismos procedimientos que se aplican a las lenguas muertas. Cuando tropezaba con algún libro nuevo, cual si tuviera ojos en las yemas de los dedos, le recorría febrilmente, y le dejaba amenudo para sazonar con algún comentario erudito o gracioso, o juzgar, con gravedad sentenciosa, su contenido. En la conversación literaria, que fué con los años uno de los mayores encantos de su trato, adquiría una jovialidad extraordinaria, y en su rostro se dibujaba una sonrisa entre picaresca e ingenua, que concluía muchas veces en infantiles carcajadas que no abandonó en la intimidad, ni aún en su prematura vejez, por más que últimamente cuando ya los achaques le vencían, sin que de ello se percatara, se convertían en una tos molesta y espasmódica. Gozaba sobre todo en la recitación, monótona, pero siempre cálida, acentuada y grandiosa, de los clásicos españoles y latinos, que ya a los quince años se sabía de memoria, y su voz varonil y recia contrastaba singularmente con lo desmedrado de aquel cuerpo y con el aire añorado y tímido de su rostro.

Llenaba su corazón un amor intenso, aumentado por la distancia, a su *tierruca*, como solía llamarla, del que volveremos a hablar más adelante. Al preguntarle el que por primera vez le conocía por su procedencia, contestaba: *soy montañés*, con la misma decisión y arrogancia, con que un antiguo habitante del Lacio debería pronunciar el conocido, *civis romanus sum*. Pereda era su ídolo y su lectura predilecta, en aquellas lejanas calendas en que en España casi nadie le conocía, ni nadie casi se había atrevido a formar opinión sobre sus méritos. Yo supe en aquellos días del *Tuerto* y del *Trematorio*, mucho antes que la mayor parte de los

españoles, y de que cayeran en mis manos sus novelas, gracias a Menéndez Pelayo. Solíamos sentarnos, con algún otro amigo suyo montañés, en uno de los bancos que rodeaban el desmedrado *Arbol de la Libertad* que se alzaba entonces en un extremo de la actual plaza de nuestra Universidad, donde acababa la edificación de este lado de la urbe. Allí se entregaba con fruición a la lectura en voz alta, que era en él una necesidad, de las castizas páginas de las *Escenas Montañesas*, en las cuales confesó más tarde que casi había aprendido a leer y que, con asombro de su autor, le había recitado más de una vez de memoria.»

De la Prensa

Palabras

Xenius en el Ateneo

Hace algunos meses hablábamos, en estas mismas páginas, de Eugenio D'Ors. Xenius ha vuelto a ascender a la altiplanicie castellana desde el claro y azul Mediterráneo. Xenius se encuentra de nuevo entre nosotros. Xenius ha hecho unas oposiciones. Xenius habita en la residencia de estudiantes. Xenius charla con su voz lenta y queda con Baroja, con Ortega y Gasset, con Onís. Hace pocas noches, D'Ors daba una conferencia íntima, familiar, ante los escolares que se albergan en la noble institución citada: esta tarde, a las seis, la voz de Xenius se dejará oír en el salón del Ateneo. Hará la presentación del pensador catalán José Ortega y Gasset. ¿Qué va a decir Xenius? ¿Cuál es su obra? ¿Qué cualidades son las predominantes en su ideología y en su estilo? Cosas largas de explicar son todas estas. Una exposición de las influencias que más pesan sobre la mentalidad de nuestro amigo, sería tarea compleja. Puntos de contacto existen entre Gabriel Alomar—el magnánimo espí-

ritu—y Eugenio D'Ors. Ese punto de contacto nos lo da la extensión límpida, blanda y azul del mar latino.

Xenius, tradicionalista, es un espíritu clásico; ama la medida, el orden, la simetría, la ponderación, el equilibrio; ama una bella flor en una porcelana antigua; un ciprés perfilándose en el añil del cielo, una pared blanca—con una ventanita angosta—destacándose en la verdura, una melodía de Mozart, una fábula de La Fontaine. Xenius escribe con una prosa clara y sobria; dentro de este mismo estilo cristalino, él va poniendo una curiosidad ávida e infatigable por todo. Tal vez haya en nuestro amigo un poco de prevención contra la fogosidad romántica; esos vientos corren ahora. Pero Teresa, *la ben Plantada*. ¿qué es sino una romántica? Y esa tarde de otoño, última del veraneo de esta mujer; esa tarde de otoño, anubarrada, huracanada, de ambiente denso y caliginoso, con luz de melancolía y de ensueño, ¿qué es sino una tarde o un pro-

Editorial Ibèrica, Passeig de Gracia, 62-BARCELONA

Obres completes

de l'Il·lm. Sr. Dr.

D. Josep Torras i Bages

Bisbe de Vich

Vuit grans volums de 400 a 500 planes cada un, amb paper luxós i refinadíssima impressió

Preu de l'obra:

Per subscripció, pagament a la bestreta

Rústega .
Tela .

Ptes. 35
45

Acabat el temps de la subscripció l'obra valdrà

Rústega .
Tela .

Ptes. 45
» 50

fundo romanticismo? Y acaso las páginas en que este espectáculo se describen sean las mejores del libro...

En la plática cordial que Xenius tuvo hace pocas noches en la residencia de estudiantes nos hablaba—sutilmente—del arte del diálogo. Los españoles—decía D'Ors—no sabemos ni escuchar ni dialogar. La manera española de la conversación es solemne y enfática; pensamos en nosotros mismos cuando hablamos y no en nuestro interlocutor. ¡Qué pocos son los políticos españoles que, cuando nos acercamos a ellos en un momento crítico, son capaces de tener la perspicacia o la generosidad de interrogarnos! Y ¡qué grata cosa es en estos momentos difíciles de nuestra vida la interrogación: la interrogación que supone en quien pregunta interés, curiosidad, objetividad, abandono por un momento de la propia personalidad para entrar en la ajena! ¿Dejaremos los españoles alguna vez esta manera enfática y egoísta? De desear es que el estilo de las

conversaciones vaya transformándose, dulcificándose, humanizándose.

Xenius habla sencilla y suavemente. Sus conferencias no son discursos parlamentarios, sino realmente conferencias. No es nuestro amigo un orador que discursa, sino un hombre que va pensando. Esta tarde Xenius hablará en el Ateneo sobre filosofía. No habrá seguramente nada de abstruso en su charla. Escuchemos, periodistas y escritores, al compañero de letras que ha ennoblecido la pluma con una larga labor de cultura. Día por día, en su *Glosario de La Veu de Catalunya*, D'Ors ha puesto en comunicación a sus lectores con el pensamiento universal. No hubiera podido realizar esta empresa quien no tuviera un criterio amplio, moderno, comprensor de todo. Y esto, un espíritu sutil y moderno, es Eugenio D'Ors.

AZORIN.

(De A. B. C., 20 Febrer.)

Problemes de Cultura ciutadana

La creació de un Jardí zoològic a Barcelona

L'article publicat darrerament pel nostre amic Salvador Maluquer, comença una de les tasques ja fa molt temps somniada per tots aquells que en el pervindre oviràvem una Barcelona moderna, encarnant la seva fesomia de gran ciutat mediterrània. Es, doncs, l'hora arribada de començar nostres informacions i de preocupar-nos per la resolució de capdals problemes de actualitat ciutadana. Amb la creació de un jardí zoològic a la moderna van íntimament lligades les idees de cultura i esbarjo del nostre poble.

Es un fet evident que tot desenrotll cultural ha trobat sempre una base ferma en l'estudi de les Ciències Naturals; ja que parlen al individu de una manera directa, posant en contacte sa raó amb els cossos que l'envolten; en sos orígens, aquest estudi se basa tant sols en l'anàlisi sistemàtic i per aital motiu sos avenços no podien sentir-los les grans col·lectivitats, calia que un canvi en l'ordre de principis dongués capdal importància a la part biològica dels seus organitzats.

Conseqüència d'aquesta transformació, nasqué la necessitat de crear jardins zoològics, ja que les multituds no's bastaven amb els grans enciclopèdics de la zoologia, els hi mancava fruir de la observació directa dels principals tipus de animals vivents.

Aquest problema se feu sentir per primera volta en les grans capitals i per a sa resolució se creà a Londres, en 1826 el Regent's Park, que pot considerar-se com el primer jardí zoològic, ja que el de Schönbrunn, prop de Viena se fundà en 1752 responnent a un objecte divers, titulant-lo «Kaiserliche Menagerie». Seguidament els demés centres de cultura de Holanda, Bèlgica i Alemanya, resolgueren la necessitat imperant, amb la construcció de jardins zoològics de Amsterdam, Anvers i Berlin, extenent-se aitals institucions per gran part de les ciutats cultes d'Europa.

Ara bé, en la instal·lació de un parc zoològic poden presidir dos mètodes essencialment distints.

El primitiu, o sia la exposició dels animals sistemàticament, és una manifestació de les corrents contemporànies a la fundació dels esmentats jardins. Els animals instal·lats segons aquest mètode conserven una part molt petita, per no dir estan mancats totalment de sa fesomia pròpia, equiparant-se amb uns animals hàbilment dissecats. Dins les gavies, en general arrencades i disposades amb simetria, inspiren indiferència o compassió. En tots s'ovira la mateixa expressió psicològica i apart del greu inconvenient d'aquesta monotonia, molts dels exemplars aguanten una captivitat relativament curta per mancar-los-hi les condicions vitals necessàries. A n'aquest sistema de construcció pertanyen els restes de la que fou nostra col·lecció zoològica; exemple patent de una desatinada disposició, són les gavies tant monumentals com il·lògiques en que's reclouen als lleons, animals de les zones calentes de la terra, se veuen privats aquí dels raigs directes del sol, d'aquell sol que abrussa el desert i és la vida dels sers que l'habiten. Altre exemple llastimós ens mostra la instal·lació dels ossos grisos, que mancats de espai, deuen resignar-se als treballs acrobàtics amb els reixats que'ls oprimeixen, essent el plaer de sos admiradors.

El segon mètode, o sien els parcs zoològics a la moderna, podríem anomenar-lo exposició dels animals en llibertat aparent. Aquesta nova fasce de les construccions zoològiques és recentíssima, resolguent-ho per primera volta el savi i pràctic observador dels animals, Charles Hagenbeck, condensant sa activitat de 59 anys amb l'inauguració en 1907 de son Tierpark a Stellingen, prop de Hamburg.

L'espectacle que ofereix el parc-paradís d'animals de Stellingen, és de una magnifi-

cència meravellosa; del mig de les tristes planes del nord de Alemanya, s'alça un veritable oasi de montanyes al redós de les quals se desenrotlla la vida de totes les regions de la terra. Enfront del gran estany plé d'aus xancudes i palmípedes s'ovira el gran macís de roques; en sa base s'hostatgen els lleons i al dessobre, en els esqueis de les penyes hi romanen les aus de presa, plenes de magestat, no dins de caixes com estem avesats a contemplar-les. Els cabirols i daines salten esporuguits, per les parets superiors de la construcció.

Un dels problemes resolt amb èxit és l'instal·lació dels grans carnívors, sense gavies ni reixats que destruïrien l'efecte estètic de sa llibertat aparent. Les cavernes dels lleons estan vorejades per superfícies llises, simulant roques verticals inacessibles per a les feres. La part devantera resta descoberta, poguent-se contemplar lliurement als exemplars. La separació d'aquests, del espectador, resta invisible i consisteix en unes fosses de vuit metres d'ample per cinc de fondària i quines arestes en lloc d'esser verticals formen talús en vers llur base, imposibilitant l'aferrar-s'hi; al fons de dita excavació hi ha aigua, alleugerint el cop en cas de caurer algun animal, poguent pujar novament a sa instal·lació per medi de una suau rampa.

S'ha comprovat que cap carnívor, inclús el tigre, pot saltar l'amplaria de la fossa, resultant aixís la seguretat completa pel públic i al ensems la resolució de un problema capdal d'estètica.

Molts d'altres han trobat solució en les demés instal·lacions del magnífic parc de Stellingen i en lo jardí zoològic de Roma. Cal visitar aquests llocs per a fer-se càrrec de lo que pot l'art i l'activitat del home, afrontant qüestions de tanta importància com la climatologia local. A Hamburg els lleons passen alguns mesos entre la neu i en el Zoo de Londres, les boirines de la ciutat del Tàmesis fracassaríen aquestes institucions, si l'esforç de sos habitants no remeïés el rigor de son ambient. Cal preocupar-se de la calefacció, quin funcionament és difícil a més del gran gasto que implica; cal tenir en compte la disposició del aigua i dels aliments per a que aquella no's glaci, essent de major importància en les instal·lacions d'aus aquàtiques; és necessari finalment, un esforç de voluntat i una base sòlida en els coneixements tècnics per el sosteniment de aquestes meravelloses institucions de la zoologia moderna en les capitals del nord d'Europa.

A Barcelona no tenim res d'això; ses principals característiques, fan de nostra ciutat un país lluminós, temperat i sec. Per sa climatologia pot inclourers en la faixa anomenada *temporada freda*, fruint alhora, les condicions inmillorables de sa topografia local. Les estadístiques d'una serie d'anys ens mostren sa temperatura mitja anyal, variant de 14° a 17°. Sols curta durada (dos mesos, anyalment) aquesta és inferior a 10°, essent superior a 20°, per espai de quatre mesos; en canvi al rigor del istiu no sentim la calor aclaparadora d'altres poblacions mediterrànies, ja que reben l'influxe més directe dels vents del desert africà, augmentant la calor solar pel poder refractiu de ses terres ermes.

La gran ciutat llewantina reuneix, doncs, com cap altre, les condicions necessàries per a la instal·lació del millor jardí zoològic d'Europa.

De sa atinada resolució depén l'èxit. En primer lloc ens toca estudiar son emplaça-

ment, problema capdal per els grans centres de població i que's deu plantejar de conformat amb l'organització del *Gross Barcelonà*, com s'expressava darrerament un dels nostres amics i presidint sempre les millors condicions biològiques de sos encontorns.

Resten encare, lliures de edificació, grans espais al redós de la cordillera de Sant Pere Martir, Tibidabo i terres d'Horta que forma una veritable barrera per als vents del nord i llevant que baixen dels Pirineus pels forats del Llobregat i Besòs.

En l'ordre econòmic cal tenir en compte l'elecció d'un lloc, on l'existència de pedres, facilitaria la construcció d'instal·lacions que gaudirien d'incomparable bellesa per sa veritat i harmonia amb el paisatge. La suau pendent del terror pot estalviar els treballs llargs i costosos de la explanació.

Finalment, l'aigua i l'arbrat són elements indispensables en tot jardí zoològic, aquella deu ésser abundosa per a la netedat i consum dels animals i per constituir el medi ambient de alguns mamífers, aus i reptils.

L'arbrat deuria encarnar la nostra feso-mia mediterrània tant admirada pels estrangers, figuren-t'hi els arbres de la terra catalana com tarongers i suros, garrofers i oliveres, ja que són la principal riquesa del país i convé que'l poble senti la bellesa de ses tradicionals formes, allunyades avui de nostra urbs pel seu constant creixement.

Les espècies sub-espontànies i propies de la flora tropical, com etzevares, palmeres i figueres de moro armonitzarien amb els animals de llurs països originaris.

Aquests son, al nostre entendre, els principals punts de conjunt que's presenten i que cal estudiem detingudament per a sa resolució, ja que s'apropa la creació del jardí zoològic i de aclimatació a Barcelona, assolint un dels principals problemes de cultura i satisfent les necessitats de la gran metròpoli catalana.

I. DE SAGARRA I DE CASTELLARNAU

(De *La Veu de Catalunya*)

Dels demés districtes no'n sabem prou dats per assegurar res.

Ara us tinc de donar l'enhorabona a tots vosaltres, que haveu posat altra vegada la bandera catalana al cap d'amunt de Catalunya, del seu cap i casal.

Aquesta victòria ha de servir per a conquerir les delegacions de la Mancomunitat, per a aconseguir la reintegració total i completa de la personalitat de Catalunya.

Ovació delirant.

(Veus: ¡Que parli en Cambó! ¡Que parli en Cambó!)

El senyor Cambó apenes pot dominar l'entusiasme per a fer-se sentir.

«Amics meus: Jo soc completament identificat amb vosaltres, i amb vosaltres sento intensament aquesta gran victòria. (Aplaudiments).»

Hem de portar-la amb gran serenitat i sense exaltacions.

Hem de donar gràcies a Barcelona que per fi ens ha fet justícia.

Hem estat el legítim i farem lo possible per a posar-nos al nivell d'aquest poble gran que'ns ha donat la victòria (Ovació).

Permeteu que'm retiri: estic extenuat i he d'anar a descansar, perquè no puc ja... (Grans aplaudiments).

Ja us parlaré extensament, i amb tota calma i serenitat, en una festa que celebrarem i que la victòria exigeix.»

L'ovació que's fa an en Cambó al retirar-se és llarga i xardorosa.

En Pere Rahola va a parlar; mes, des del carrer, en mig d'aplaudiments i ovacions, es demana que se surti al balcó a parlar, fent-ho aixís el nou diputat.

A l'aparèixer en el balcó principal el senyor Rahola, duren llarga estona els visques a Barcelona, a la Lliga i als nous diputats.

Amb veu potent pronuncia en Rahola les següents eloqüentíssimes paraules:

«Barcelonins: Hem guanyat la gran victòria, la d'Austerlitz. Hem derrotat els exèrcits coaligats. (Grans aplaudiments).»

El poble sà i de seny ha donat un mentís solemne a les campanyes de difamació que s'han vingut fent contra la Lliga Regionalista i els seus homes. (Ovació).

El poble de Barcelona, en el memorable plebiscit d'avui, ha demostrat la seva voluntat de seguir la ferma actuació de la Lliga, pel bé de nostre pàtria.

Vos parlo en nom dels meus companys que hem sortit triomfants, i que hem atret damunt les nostres espatlles tot el pes de la

Informació

Les eleccions del passat diumenge

A LA LLIGA REGIONALISTA

La gentada aplegada diumenge passat a la Lliga i al carrer, que era enorme, començà a donar mostres d'impaciència des de dos quarts de vuit a les vuit, demanant que surtis a parlar en Cambó.

Els visques se succeïen sense interrupció, penetrants i xardorosos.

Una part de la multitud cantà «Els Segadors».

Uns aplaudiments llunyans, que venien del primer pis de l'hostatge, anuncien la presentació dels candidats triomfants, i ressonen en les sales, al jardí i al carrer.

A l'aparèixer el senyor Abadal, l'ovació esclata formidable, i al pujar a la tribuna els senyors Cambó i Rahola, l'ovació es fa immensa, imponderable, com cap ne recordem.

L'emoció s'és reflexada en tots els semblants i el silenci és fet amb grans esforços.

El senyor Abadal, llegeix el resultat de les eleccions que aproximadament és el següent:

Districte II,	una majoria de	800	vots.
Districte III,	id. id.	de 2 100	id.
Districte IV,	id. id.	de 2.000	id.
Districte VI,	id. id.	de 2.500	id.
Districte VIII,	id. id.	de 600	id.
Sarrià,	id. id.	de 500	id.
Districte I,	una minoria de	1.500	vots.
Districte V,	id. id.	de 400	id.
Districte VII,	id. id.	de 1.200	id.
Districte X,	id. id.	de 1.000	id.
Districte IX,	empatats	proximament.	

En total: la majoria nostra és de uns 4 000 vots sobre els republicans coaligats.

Al sentir aquestes paraules, es reprèn l'ovació, fent-se llarguíssima, delirant.

Després de llarga estona, segueix el senyor Abadal:

Pels dats que rebem de fora, tenim el triomf segur als districtes de Vilanova, Granollers i Santa Coloma.

= EMPRESA DE POMPES FÚNEBRES =

LA EGIPCIA

SOCIETAT ANÒNIMA

La més important d'Espanya-20 sucursals amb telèfon-Central: Pelayo, 44, telèf. 1.113 ♦ Economia. Veritat en els preus

Important:

La Egipcia es la única funeraria que posseeix Cambra de Desinfecció, no servint cap artefacte que no sia previament desinfectat.— NOTA: Acurat i ràpid servei tant a la Capital com a fora.

responsabilitat de portar la representació vostra.

Si vostra confiança no'ns falta, suplirem amb ella la nostra deficiència i mirarem i procurarem afanyosament per les necessitats del nostre poble.

Aquesta victòria no és de partit; molts bons catalans han cooperat an ella: molts nacionalistes ens han votat a nosaltres o s'han retret de votar per dignitat.

An ells fem una patriòtica crida, per a que no se sentin dominats pel desengany i el pessimisme.

Llencem-se al camp de la lluita, per a conquerir la democràcia, per a fer créixer vigorosa una de les dues essencials branques de l'actuació nacionalista. (Ovació i visques).

Quan això hagi lograt el catalanisme, haurà trobat el punt d'apoi a semblança del que demanava Arquímedes, podrem alçar la Espanya sencera pel camí del progrés. (Ovació delirant).

En Cambó no pot parlar vos; se troba extenuat per la lluita, i potser que si ara sortís aquí, cometria una imprudència que podria ser de fatals conseqüències per a la seva salut.

No insistiu, doncs, en que surti, que ja sabeu lo necessària que és la seva fortalesa pel bé de la pàtria »

A continuació llegí amb veu potent els dats que's coneixien del resultat de la votació.

Seguidament recordà les paraules den Cambó recomanant que no'ns engreim amb la victòria.

Aixís com vàrem saber soportar amb dig-

nitat les derrotes, rebem ara modestament i sense orgull la gran victòria que hem obtingut.

Visca Catalunya!

Milers de veus contestaren entusiasmes un visca formidable, seguit d'una ovació immensa, mesclada amb clamorosos visques.

L'animació seguí a la Lliga fins a mitja nit, en que les seves sales, fins aleshores pleníssimes, començaven a buidar-se.

Els candidats triomfants i les personalitats del regionalisme rebien caloroses felicitacions. No cal dir l'entusiasme que's revelava en els comentaris.

ELS NOSTRES CANDIDATS TRIOMFANTS

BARCELONA:

Don Carles de Camps, marquès de Camps.

Don Lluís Ferrer-Vidal.

Don Joan Garriga Massó.

Don Pere Rahola Molinas.

Don Albert Rusiñol.

BERGA:

Don Manuel Farguell.

CASTELLTERNSOL:

Don Francesc Cambó.

GRANOLLERS:

Don Buenaventura M.ª Plaça.

VICH:

Don Narcís Verdager i Callís.

VILANOVA I GELTRÚ:

Don Josep Bertran i Musitu.

PUIGCERDA:

Don Eusebi Bertrand i Serra,

SANTA COLOMA DE FARNÉS:

Don Joan Ventosa i Calvell.

Obres de Josep Carner

Llibre dels Poetes	3 pessetes
Primer llibre de sonets	5 »
Segon llibre de sonets	4 »
Els Fruits Saborosos	1 »
La Malvestat d'Oriana	2 »
Les Monjoies	5 »
L'Idili dels Nyanyos	0'75 cts.

Se troben de venda a la Casa Lluís Gili, Editor i llibrer, Clarís, 82, i a nostra Administració.

Biblioteca "Illes d'Or"

La més selecta de les Biblioteques literàries

1 pta. el volum

Les illes d'Or.—de F. Mistral (trad. Maria Antonia Salvà).

Vida al pas.—Per Joan Maragall.

Somnis.—per Guerau de Liost.

Se troben de venda a la Casa Lluís Gili, Editor i llibrer, Clarís, 82, i a nostra Administració.

—Camiseria
i Corbateria

— Boqueria-32

:: BARCELONA ::

ESPECIALITAT —
en CAMISES a MIDA

GRAN BARATURA
— de PREUS

AIGUES MINERALS NATURALS
 de la
SOCIETAT ANÓNIMA
VICHY CATALÁN

Aigues hipertermals, de temperatura 60°, alcalines, bicarbonat-sòdiques. Sense rival pel **reumatisme**, la **diabetes** les afeccions del **estómac**, **fetge**, **melsa**. Aquestes aigues, de reputació universal, no mes es venen embotellades i les botelles duen tots els distintius ab el nom de la **Societat Anònima Vichy Catalán**. Cridem la atenció dels consumidors, i molt particularment dels malalts, per tal que no es deixin sorprendre admitint com idèntiques a les nostres aigues d'altres **artificials** que s'ofereixen en aquest mercat amb noms de **fonts imaginaries** que no mes son marques de fàbrica i no fonts de origen.

DE VENTA A TOTES PARTS

Administració: **RAMBLA de les FLORS - 18-ent.º**

VIUDA DE
JOSEP RIBAS

MOBILIARIS DE LUXE
EN ESTILS CLÁSSICS I MODERNS

INTERIORS COMPLETS

SECCIÓ COMERCIAL
MOBILIARIS
EXTRAORDINARIAMENT BARATOS

METAL-LISTERIA * LÁMPARAS

OBJECTES D'ART

PARQUETS PLEGABLES (PATENTATS)

Despatx: Plaça de Catalunya, 7

Magatzems i Obradors: Consell de Cent, núm. 327

LA HISPANO SUIÇA
Fàbrica de Automòbils Espanyola

Obradors a Barcelona:
Carretera de Ribas, 279
(SAGRERA)
Telèfon 8.250

Telegramas i Telefonemes
Automòbils - BARCELONA

Sucursal a França:
Levallois Perret
(PARIS)

Chassis de turisme de
12/15, 15/20, 30/40 y 45 HP.
 Els mes ràpids i els mes
 econòmics de essència i
 neumàtics.

Chassis per ómnibus i
camions, 15/20 y 30/40 HP.
 Pera transport de passatgers,
 servei de col·legis i
 d'hotels i ambulancies sanitaries.

Per transports de 1 1/2,
i de 3 toneladas i servei de
correus.

Grupes marins, de 6, 15
i 30 HP.

Per canots de recreu,
transports de passatgers,
serveis de práctics de ports
salvament de nàufregs i auxiliars
de barco de pesca.

Làmpara "KRANZ"

LLUM BLANCA COM LA DEL SOL
VERITABLEMENT INSENSIBLE A LES SOTRAGADES
LLUM CONCENTRADA SOBRE L'OBJECTE, SENSE QUE
SE'N PERDI UN SOL RAIG
FORMA ELEGANT : TAMANY REDUIT

CLAVELL GERMANS
Barcelona—Rambla de les Flors, 16 (Dipòsit)
Mataró—Biada, 5 (Fàbrica)

COMPANIA "UNIC", S. A.
—Corts Catalanes, 401—
Barcelona